

נראדה אור

פרשת פינחס תשפ"ג

גליון קצט שנה ד

באוד רבוה"ק מלעכוויטש קוידענב

{ שניני אור }

רב לך שבת בעמק הבכא - מדי שנה בשבתות בין המצרים מזכיר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א את המבואר בספה"ק שאף בזמן הגלות יום השבת הוא זמן גאולה. נתבונן מעט במשמעות הדברים.

כבר קרוב לאלפיים שנה מתאבלים בני ישראל על החורבן וחשכת הגלות, כמה צער ועגמת נפש עברנו במשך שנים אלו. אך כל בר דעת מבין שהקושי הגדול מכל הוא מה שכביכול מאס בנו הקב"ה והתרחק מאיתנו - ואתה זנחת ותמאס. בניו של הבורא יתברך הננו ובזמן המקדש קרובים היינו אליו בקירבה של אהבה, ומאז החורבן עברו עלינו כבר כל כך הרבה שנים של געגוע וחיפוש אהבתו הישנה.

אמנם גם בזמן שכזה נחמה יש לנו כאשר מתבוננים אנו בהשגחת הבורא עלינו בכל מצב. משל לבן מלך שהיה סמוך על שלחן אביו ברוב אהבה, לימים חטא לאביו והושלך מהיכל המלך לגלות רחוקה, והיה יושב ומתאבל על אותה קירבה שהיתה וכבר איננה.

יום אחד הבחין באחד משרי המלך הקרובים מתהלך בסמוך למקום מגוריו וצופה בו בצאתו ובבואו, והבין ששלוח הוא מאת המלך המבקש לדעת את שלום בנו ולהשיגו עליו, נתמלא בן המלך שמחה עצומה על שלמרות הריחוק וההסתור, לא זנח אותו אביו ואהבתו אליו עדיין קיימת.

בסעודת ליל שבת שאחר שבועות דהאי שתא אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א להר"ר יוחנן אסתרונן כי בברכת מודים אומרים נודה לך ונספר תהלתך על חיינו המסורים בידך. אין זו הודאה על חיים גרידא, אלא על חיים שכאלו המסורים ביד הבורא המנהל אותם בכל עת ורגע.

עיקר עבודתנו בימי הגלות להביא בלבנו אמונה בהירה שהבורא יתברך משגיח עלינו ומנהל כל פרט בחיינו, גם כאשר חשכת הגלות מסתירה זאת. כפי שביאר אדמו"ר שליט"א דברי המדרש עה"פ תשורי מראש אמונה, הר יש סמוך לארץ ישראל ואמנה שמו, וכשמתקבצין הגלויות אומרים עליו שירה.

כשמתקבצין הגלויות - רגע קט קודם הכניסה לארץ ישראל חותמין בני ישראל את עבודת ימי הגלות, על כן עולים הם לומר שירה על ההר הנקרא אמונה, כי עיקר תפקיד זמן הגלות לשיר שירת האמונה גם בעת חשכות והסתור.

מזמור שיר ליום השבת - שירת היהודי כאשר מכיר הוא שהכל בהשגחת הבורא ובהנהגתו - כי שמחתני ה' בפעלך. ומשכך גם אם עדיין מצויים אנו בגלות, נשמח ונעלוז על שהבורא יתברך לא זנח אותנו - ביום השבת ישו ושמוחו.

{ דברות קודש }

תיקון עניני הרשות והשבתם לקדושה

על ידי תשובה מאהבה ודאי מתעלים ענינים אלו להיכלל בקדושה כאילו עסק בהם כרצוננו יתברך.

לא ירמה עצמו במסירת המודעה

אמנם יש להיזהר שתהא מסירת המודעה מתוך נקודת אמת, והסימן לידע אם היא באמת או רק בדרך דמיון, על ידי שיתבונן בעצמו מה מעשהו בעת שבא לפניו ענין של הנאה ותענוג הגוף שודאי מיותר עבורו. והנאה מיותרת אין הכונה שיש להסתפק בלחם צר ומים לחץ והיותר מזה מיותר, כי צריך האדם לספק צורך גופו ונפשו לפי הרגשתו, וכל אחד לפי מצבו ומדרגתו מרגיש מה כבר מיותר עבורו. בזאת יבחן עצמו באם כאשר בא לפניו ענין המיותר עבורו פורש ממנו, אות הוא שמסירת המודעה אמיתית ובאמת אינו חפץ להמשיך אחר הנאות העולם, אלא שמוכרח לעסוק בעניני העולם לצורך קיום הגוף. אבל אם גם בענינים המיותרים לו פונה לעסוק בהם, סימן הוא שעדיין נצרך ליגיעה רבה לטהר רצונו הפנימי שלא יחפוף בהנאות העולם החולפות.

כן הוא בעניני מדות שצריך לטהר לבו לנהוג במדות טובות, ובכל מצב יבחן בדעתו מהו רצונו יתברך ולא יפנה אחר נטיית גופו.

תקון עניני החומר על ידי הקרבנות

ענין זה היה בביהמ"ק שעל ידי הקרבנות העלו כל הענינים הגשמיים להשם יתברך, כדאיתא בחז"ל (במדב"ר כא, כא) תמיד של שחר מכפר על עוונות שבלילה ושל בין הערבים על עוונות שביום, שכל אשר עסק איש יהודי בעניני עוה"ז באופן שלא נתעלו לקדושה נתקן ונתעלה על ידי הקרבנות.

זהו ביאור דברי המדרש אמור להם לישראל לא שאני צריך לקרבנות כל העולם כולו שלי הוא וכו' אם ארעב לא אומר לך, שאין תכלית הקרבנות מחמת שנצרך להשם יתברך, אלא עבור תיקון נפשות ישראל שיעלו על ידם כל עניני הגשמיות לקדושה.

'על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו ענינינו על הר ציון ששם' (איכה ה' יח), 'ציון מורה על כל עניני תשוקות האדם, ועל זאת בוכים ומתאבלים שנחסר לנו קדושת בית המקדש שהיה מטהר ומזכך תשוקותיהם ורצונותיהם של ישראל. ומכל מקום אף בזמן הזה יש לנו עבודת התפלה שנתקנה במקום הקרבנות, שעל ידי שמדבק נפשו ורוחו בהשם יתברך בעת התפלה, ביכלתו לעסוק אח"כ בכל עניני העולם כראוי באופן שירומם עניני הגשמיות לקדושה.

יעזור השם יתברך שיתעוררו רחמי יתברך לגאלנו, והרי כל תכלית בריאת העולם שישרה הקב"ה שכניתו בתוך בני ישראל וכבר כל כך הרבה שנים שבני ישראל שרויים בגלות. יעזור השם יתברך שכבר יהא קץ לגלות וגם עד ביאת המשיח יהא לכל ישראל כל השפעות טובות בגשמיות וברוחניות ונזכה לקיבוץ נדחי ישראל ולבנין ביהמ"ק במהרה בימינו.

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו (כח, ב).

במדרש (במדב"ר כא, טו) אמר לו הקב"ה למשה אמור להם לישראל לא שאני צריך לקרבנות כל העולם כולו שלי הוא, הבהמה שאתם מקריבים אני בראתי אותה, וכן הוא אומר (תהלים נ, ב) 'אם ארעב לא אומר לך' אין לפני אכילה ושתייה.

עניני הרשות תלויים באופן שעוסקים בהם

איתא בספה"ק ובאריכות בליקוטי אמרים (פרק י) שכל עניני העולם נחלקים לשלשה חלקים, האחד עניני עבודת ה' בתורה ותפלה וקיום המצוות ששורשם בצד הקדושה, מנגד זה כל עניני איסור ששורשם בצד הקל' ואי אפשר לתקנם ולהעלותם בזמן הזה, והשלישי כל עניני היתר - המחשבות הדיבורים והמעשים הנקראים רשות, ובכלל זה כל תענוגי העולם והנאות הגוף שאינם אסורים, ששורשם בקל' נוגה הממוצעת בין הקדושה והקל', ומעורב בה חלק מצד הקדושה וחלק מצד שכנגד.

עניני רשות אלו תלויים באופן שעוסק בהם האדם, שאם עוסק בהם בכונה ראויה לעשות רצון קונו בענין זה מתעלים להיכלל בצד הקדושה. כדאיתא שם בליקוטי אמרים על דרך משל אם מענג נפשו בשבת באכילת בישרא שמינא דתורא וביין ישן ומכין באכילתו לכבוד שבת קודש, נתעלית אכילתו לצד הקדושה אף שגופו נהנה כיון שהיה זה בכונה רצויה.

אבל אם עוסק בדבר להנאת עצמו ועונג גופו יורד הדבר להיכלל לפי שעה בצד הקל', עד אשר ישוב בתשובה ועל ידי זה ישיבנו למקומו שהיה מקודם בקל' נוגה. ואפשר שאם עושה תשובה מאהבה שבזה זדונות נעשים לו כזכיות (יומא טז), נתעלה אותו ענין לקדושה כאילו עסק בו באופן הראוי כרצונו יתברך. ואם עוסק בעניני היתר בלא כונה מיוחדת, נשאר הדבר במקומו מבלי עליה או ירידה.

מסירת מודעה קודם שעוסק בעניני הגוף

על זה ידוע כל הדוים, כי אחר שבכדי להעלות עניני הרשות לקדושה יש לאכול לשמו יתברך ולא עבור הנאת הגוף, מי הוא אשר יכול לומר שאוחז במדרגה זו שאינו נמשך אחר תאות הגוף בעת שעוסק באכילה ובשאר הנאות היתר, ואך יחיד סגולה עומדים במדרגה זו.

על כן העצה היעוצה כדאיתא מהרה"ק מזידיטשוב (סור מרע ועשה טוב - הקדמה, ד"ה שישית) שטרם נגש האדם לעסוק בעניני העוה"ז יגלה דעתו שבאמת יודע ומכיר שתכלית היותו בעולם עבור שיגביר הצורה על החומר ולא להיפך ח"ו, לכן רצונו ומאווי לעסוק בעניני הגוף כרצונו יתברך ולא עבור הנאת החומר, ובאמת אם היה ביכולתו היה פורש לגמרי מכל ענינים אלו שיש בהם הנאת הגוף אלא שמבלעדיהם אינו יכול להתקיים בעולם, לכן הרי הוא מוסר מודעה שאם בשעת מעשה ימשך גופו אחר הנאת החומר אין זה ברצונו האמיתי. כאשר מוסר מודעה זו, אף אם אחר כך נמשך אחר הנאת הגוף, אין הענין הגשמי יורד לצד הקל' ח"ו ואפשר שאפילו נתעלה לצד הקדושה. והנראה שבזמנים אלו בקושי הגלות,

פינחס זה אליהו

לקט ועוללות בענין אליהו הנביא

מרגלית חדשה מכתב יד

פינחס ואליהו תקנו פגם הקנאה

והנחש היה ערום וכו', ויאמר וכו', אף כי אמר וכו' (בראשית ג, א).

אמרו חז"ל (ב"ר י"ט, ב) ארבעה פתחו באף נחש אופה קרח המן, וסימנם קנאה בראשי תיבות (הגהות רבינו פרץ על הסמ"ק סימן ח). וסופי תיבות שלהם הוא הנחש, לרמז כי כולם נתעוררו מקליפת נחש הקדמוני.

ופינחס הכהן ע"ה תיקן זה 'בקנאו את קנאת' (כה, יא) בזמרי בן סלוא לכן כתוב שם ארבעה פעמים לשון קנאה, ופינחס היה נכד יוסף הצדיק אשר בגימטריא קנאה. ופינחס זה אליהו, ואצל אליהו כתוב גם כן (מלכים א יט, י) 'קנא קנאתי לה' צבאו-ת'.

כת"י מרן אדמו"ר מוהר"י ז"ע על פרשת בראשית (מסערת חתנו הגר"מ רבינו יצחק זצ"ל)

ע"י קנאות פינחס ואליהו נמשך כפרה לבני

נאמר לי בשם קדוש ישראל ה"ה הרה"ק מוה"ר שלמה מקארלין זצלה"ה הי"ד, שאמר בשם המדרש בשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל מילה שבישראל, אמר אליהו אתה יודע שאני מקנה לשמך ית', הנה אם יהיה בעל ברית בעל עבירה, לא אוכל לסבול להיות שם. והבטיחו השי"ת שיכפר לבעל ברית, ואז יהיה ריקן מעבירות. והשיב עוד אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השי"ת שיכפר גם לו. השיב עוד שמא יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות, ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל. כן שמעתי שיצאו הדיבורים מפי הקדוש הנ"ל.

ונראה לי שזה מרומז בפינחס הוא אליהו (זוה"ק תשא קצ. ילקוט ר"פ פינחס), 'תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל' (כה, יג), כי הואיל ומדתו קנאה, והוצרך להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבול, ע"י זה גורם הכפרה לישראל, כי הוצרך השי"ת להבטיחו כנ"ל.

אגרא דפרקא (קמז)

אליהו הולך לטובתו לבריתות לתקן פגם הלשון

אליהו גם כן פגם מעט לפי ערכו בברית הלשון על שדיבר דלטוריא על ישראל (מלכים א יט, י) וניטל ממנו נביזבזא רבא, כמו שכתוב בזוהר הק' (תשא קצ). אמר ליה הקב"ה אם תרצה לרווחא אובדא, פירוש בחינת השלום, בחינת צ"ע הנפגם על ידי פגם הדבור. לך אצל ילדי ישראל לברית מילה שלהם, ועל ידי זה מקבל ההארה של בחינת צ"ע, כי אליהו הולך לטובתו, עיין בסדר הק' ר' יעקב קאפיל (קול יעקב) זצ"ל בכונת המילה (צג). הכלל, כי ברית הלשון וברית המעור תלויים זה בזה. וישר בעיני המנהג שאומרים בשעה שמביאין הילד, 'פינחס בן אלעזר וגו', הנני נותן לו את בריתי שלום' (כה, יא-ב), כי הוא מקבל בחינת השלום מעט מעט בכל בריתות ישראל.

וכאשר יקבל בחינת השלום בשלימות, אז אין אליהו בא אלא לעשות שלום בעולם (עדיות פ"ח מ"ז), ויבא משיח צדקנו ששמו שלום כמאמר רז"ל (מס' דרך ארץ פרק שלום ה"א), כי הוא השלום האמתי והצדיק האמתי. הרחמן יזכנו לראותו בקרוב במהרה בימינו אמן.

דברי שלום (ירוש למילה)

אליהו הנביא מעלה קליפת נוגה

רצון נדב ואביהוא היה להעלות בחינת נוגה ולכוללה בקדושה לגמרי... והנה הגם שלא פעלו מה שרצו, מ"מ כיון שהם מסרו נפשם לה' רק בשביל כבודו יתברך, שכרם לא יקופח, ונתגלגלו שניהם בפינחס הוא אליהו, והוא חי וקים ולא מת בעבור שמסרו נפשם למיתה. גם כי הם הגביהו את עצמם יותר ממדרגתם, התיקון הוא באליהו כי הוא בשמים וירד לארץ ומקשר שמים וארץ.

גם כי הם רצו להעלות קליפת נוגה ולכוללה בקדושה, על כן אומר אני כי מטעם זה הוא אליהו מלאך הברית (פרקי דר"א פ"ח), סוד המילה, כי שלש עורות בערלה, ג' קליפות טמאות שכורתין, ועור הפריעה כנגד קליפת נוגה שקורעין אותו ונגבה למעלה ונכלל בקדושה, כמו נוגה שנתעלה ונכלל בקדושה, ומבשרי אחזה אלוקי. על כן אליהו שהוא נשמת נדב ואביהוא, בא לכל ברית מילה בשעה שעושין תיקון זה. גם לעתיד לבא יושלם כונתם על ידי אליהו, וכמו שאמרו רז"ל במסכת עדיות (פ"ח מ"ז), שאין אליהו בא אלא לרחק המקורבין בזרוע, היינו ג' קליפות טמאות המקורבין בזרוע. ולקרב המרוחקין בזרוע [היינו] נוגה שמרוחק בזרוע.

דברי שלום (פרשת אחרי)

אליהו מלאך הברית - חבור הרוח והגשם

בגמרא (עירובין מג.) אבעיא להו אי יש תחומין למעלה מעשרה, ומייתי ראייה מהני שב שמעתתא דאיתמר בצפרא דשבתא בסורא ובפניא דשבתא בפובדיתא, והיאך ידעו זאת בפומבדיתא אלא על ידי אליהו שהלך בשבת מסורא לפומבדיתא, ומוכח שאין תחומין למעלה מעשרה.

בחתם סופר (ש"ת ח"ו סימן צח) מקשה היאך הביא אליהו הלכות אלו מסורא לפומבדיתא לא תורה לא בשמים היא (ב"מ נט:). ומבאר שבעת שעלה אליהו בסערה השמימה תלה גופו בגלגל חמה, ומעתה פעמים שנתגלה בעוה"ז בלבוש רוחני כמלאך וכאשר נצרך להביא דבר הלכה מתלבש בגוף הגשמי כאדם.

העולה מדבריו הקדושים שיש באליהו צירוף וחיבור של גוף גשמי השייך לעוה"ז עם מציאות רוחנית השייכת לעוה"ב, ובאמת זהו כל תכלית הבריאה שיגלה איש יהודי כבודו יתברך בעולם הגשמי. ועל זה נאמר (מלאכי ג, כג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' שאליהו מבשר הגאולה, כי בשורת הגאולה נאמר כאשר נמצאים עדיין בגלות וענינה הוא חבור עולם ההסתר שבזמן הגלות עם עולם הגילוי שבזמן הגאולה, ודייקא אליהו שיש במציאותו חבור גשמיות ורו חניות יש בכחו לבשר הגאולה.

מטעם זה בא אליהו לברית מילה, כי תכלית המילה ליתן כח באיש יהודי להתקדש ולגלות כבודו יתברך בענינים גשמיים, ואליהו מלאך הברית ענינו וכחו לחבר הרוח והגשם. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ערב שבת הגדול השע"ב, בריית מילה

ביאורים בזמור 'איש חסיד' הנאמר במוצאי שבת

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בזמור למוצאי שבת 'איש חסיד היה' וכו', יש לעמוד על כמה דקדוקים. א. 'בלי מזון ומחיה וכו' ואין בגד ללבוש', תמוה דמה היה עד זמן אותו המעשה ואיך הגיע בפתע פתאום לעניות כזו. ב. 'והנה אליהו הנביא לקראתו', משמעות הלשון שהכיר את אליהו הנביא מכבר ותיכף כשראהו הכירו. ועוד דקדוקים יבואו ויתבארו להלן.

ואולי אפשר לומר דאיש חסיד זה הוא התנא ר' יוסי בן חלפתא שהוא סתם ר' יוסי בש"ס, ובספר ערכי תנאים ואמוראים לר' יהודה בן קלונימוס מגדולי בעלי התוספות נכתב עליו בערכו 'פרוש וחסיד גדול היה'. ובשבת קיח: אמר ר' יוסי נטעתי חמשה ארזים בישראל ומאן אינון ר' ישמעאל ברבי יוסי ור' אלעזר בר"י ור' חלפתא בר"י ור' אבטילס בר"י ורבי מנחם בר' יוסי, והיינו 'וגם בבנים חמשה'. [ובדרך צחות יתכן שזהו ג' חסידים אשה - אשר הוא לשון שמירה, כי בירושלמי (ריש יבמות) נתבאר שאשתו זו אשר ממנה נטע חמשה ארזים היתה יבמתו - אשת אחיו, ועל שם 'שומר יבם' נכתב לשון שמירה].

ובשבת מט: איתא אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי אבא שלחא הוה וברש"י אומן לעבד עורות, היינו שר' יוסי התפרנס מעיבוד עורות, וכך היה לו כדי סיפוקו לפרנסת ביתו. ובספר יחסין בערכו כתב 'זה ר' יוסי היה מעבד עורות, שרוב החכמים היה להם אומנות כדי שלא יתהנו מאחרים'.

אמנם יתכן ומסתבר כי לאחר שהוגלה בגזירת המלך לציפורי כדאמרינן (שם לג:) יוסי ששתק יגלה לציפורי [ועיין בסדר הדורות בערכו מה שתמה בזה, וכבר קדמו בקושיא זו בערכי תנאים ואמוראים], אזי נשבר מטה לחמו ואיבד את פרנסתו בעיבוד העורות, ובתקופה זו אירע המעשה הנזכר בזמור שביתו היה ריקם מבלי מזון ומחיה ובלי בגד ללבוש.

ובשלהי סנהדרין איתא דרש ר' יוסי בציפורי אבא אליהו קפדן, הוה רגיל למיתי גביה איכסיה מיניה תלתא יומי ולא אתא וכו', וברש"י פירש אבא אליהו - חביבי וגדולי וכו', איכסיה מיניה - שהיה רגיל למיתי לבי מדרשו כל יומא, ומבואר שאליהו הנביא היה רגיל לבוא אל בית מדרשו של ר' יוסי בכל יום. וכן בברכות (א) אמר ר' יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח עד שסיימתי תפילתי וכו'. הרי שר' יוסי ואליהו הנביא הכירו היטב זה את זה.

וכאשר היה ביתו ריקם לא עלתה על דעתו של ר' יוסי לבקש עזרה מאליהו הנביא, והיה חפצו להתפרנס מגיע כפו כאשר היה רגיל כל השנים עד שהוגלה, לכן יצא לשוק כעצת אשתו אולי יגמלהו השי"ת באיזה מסחר הגון. ויתכן עוד ששני הדברים אירעו באותם ימים שכאשר האשה החשובה התלוננה על היות הבית ריקם מכל, היה זה באותם שלשה ימים אשר אליהו הנביא נעדר מביתו אשר שניהם אירעו בציפורי כאמור.

וכאשר אך יצא יצא ר' יוסי מביתו וראה את אליהו הנביא, הכירו מיד - 'והנה אליהו הנביא לקראתו'. ואז נושע מן השמים בתשועה ובהרוחה גדולה כמתואר בזמור.

וידוע כי הצדיקים הפליגו במעלת זמר 'איש חסיד' ומבואר כי הרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע לא הקפיד מתחילה לאמרו, ונתגלה אליו האיש חסיד בעצמו, ואמר לו כי הזמור מסוגל לתיקונים גדולים וזכור בו כמה פעמים בראשי תיבות השם הקדוש חב"ו - המסוגל להעלאת ניצוצי הקדושה ולתיקונים. ודורשי רשומות מנו ומצאו בו חמשה פעמים - 'וגם בבנים חמשה', 'חנן ורחום במרומיו', 'חכמתו בקרבו והחזיק', 'חפשני בודאי וברור', 'יעצת בדעת ובחכמה'. ולדברינו יתכן דהרמז בזה לחמשה הארזים - בניס גדולי ישראל שנטע ר' יוסי בקדושה יתירה, על כן הוא מסוגל לתיקונים גדולים.

ובענין זה שמעתי מחו"ז הגה"ק מנאראל זצוק"ל - [י"ד"ק ח"י תמוז] כי היו מחסידי קמאי שבנסיעתם לרבם לא היו אומרים תפלת הדרך בגודל בטחונם כי יבואו ויגיעו לחיים ולשלום, ובדרך היו מזמרים 'איש חסיד היה'.

וכנראה הכוונה עפ"י מה דאיתא ממרן הר"ן מלעכוויטש זי"ע על הפסוק (תהלים קב, כד) 'ענה בדרך כוח' כי טלטול ועינוי הדרך הוא תיקון גדול לפגמי הנפש. ובספה"ק כתבו דהנסיעה לצדיקים מסוגלת במיוחד לתיקון, על כן זימרו 'איש חסיד' אשר כאמור רבה סוגלתו לתיקון ולהעלאת הניצוצות.

שאל נא לימים ראשונים

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יו"ד מרן אדמו"ר מוהר"ג מברנוביץ זי"ע זמרון אדמו"ר הק' מקארלין זי"ע הי"ד

כא – כב תמוז תשפ"ב

א שפרונג טאהן צום אויבירשטען

מרן הק' מקארלין זי"ע פירש מאמר הכתוב (שמות יב, כז) 'אמרתם זבח פסח הוא לה', כי יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ובא להלחם עמו מכל הצדדים, וכאשר מצליחים להתגבר עליו מצד אחד – בענין אחד, צריכים שוב להלחם עמו בענין אחר. לכן 'אמרתם זבח' – אם חפצים לזבוח את היצר, 'פסח הוא לה' – יש לפסוח ולדלג להשם יתברך. משל לאדם הנמצא ביער שיש בו כל מיני חיות רעות ומתיירא מהם מאד, וכשרואה חיה מתקרבת רץ ומסתתר אחורי עץ ואם באה מצד שני מחפש מקום מסתור אחר. אמר לו חכם אחד הלא החיות מכירות את היער יותר טוב ממך והכיצד תצליח למצוא כל פעם מקום מסתור מהם, לכן עד שאתה מנסה להסתתר עדיף שתפס על עץ גבוה, וכאשר תעלה למעלה ממילא תינצל מהחיות שאינם יכולות לטפס על העץ.

כך במלחמת היצר כל זמן שהאדם למטה ומנסה להתגבר על היצר בעצה כזו ואחרת תקשה עליו העבודה, כי היצר מחוכם מאד ומתגבר כל פעם בענין אחר. לכן עצתו לטפס למעלה – שלא יהא מונח בקטנות והבלים ובכל מה שהעולם הזה מציע מעניני קנאה תאוה וכבוד, אלא יהא מרום יותר עם השגה נעלה יותר ובהיותו במקום גבוה ממילא לא יגיעו אליו החיות. 'אמרתם זבח' – אם רצונכם לזבוח את היצר, 'פסח הוא לה' – תדלג ותהא בקומה גבוהה יותר עם שאיפות והשגות אחרות.

לשם מה משתתפים בסעודת הילולא

בדרך זו יש לפרש עוד כי 'זבח' מורה על סעודת מרעים כמאמר הכתוב (בראשית לא, נד) 'זיבחה יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכול לחם', 'אמרתם זבח' – כאשר מסכים לסעודה כפי שהתאספנו עתה לסעודת הילולא, לא די שתהא זו סעודה גרידא כי בזה לא נשיג את התכלית הנרצית, אלא צריך שיהא 'פסח הוא לה' – להתיישב לסעודה בדעת והשגה נעלים יותר, מתוך כונה ורצון להתקשר לצדיקים ולהיות לנו שייכות לעוצם קדושתם.

יש לדעת כיצד היתה נראית הנסיעה לצדיקים בדורות קודמים, בפרט בדורות הראשונים של תלמידי הבעש"ט ותלמידי המגיד, כיום הרי להיות שייך לחסידות כלשהי הוא דבר נח מאד ואדרבה – מי שלא שייך לחסידות רחמנות עליו הן בגשמיות והן ברוחניות. כי ראשית כל מקבלים את שירותי הקהלה והמוסדות קמחא דפסחא עזר נשואין וכו', וכאשר מפעם לפעם מדבר הרבי ענינים מעט יותר גבוהים – ענינים שדורשים יגיעה, מי שיש לו סבלנות מקשיב ולמי שאין – לא חייב להקשיב, ואף כאשר מקשיבים יש לכך השפעה ליום או לשבוע במקרה הטוב, אבל אין הדברים ממש מחייבים. ואין הכונה מחייבים באופן של כופין אותו שחלק זה ודאי כבר לא קיים כיום, אלא אף מצד המצפון שמיעת הדברים אינה מחייבת כל כך.

איני מדבר מאלו שרק שייכים למפלגה הנקראת חסידות ומעבר לשייכות הרשמית אין להם שום קשר לחסידות, ואף לא מאותם בני עליה מבקשים אמיתיים שהחסידות משמשת אותם לעליה תמידית בעבודת ה', אלא מהאווירה השוררת כיום בעולם החסידות באופן כללי. ובה שלציבור הנמצא כאן יש לפחות דעת להבין את הדברים.

כיצד נסעו לרבי בדורות הראשונים

יש לדעת שבדורות הראשונים היתה הנסיעה לרבי באופן אחר לגמרי, לא נסעו עבור כל מיני טובות הנאה בגשמיות

אלא מתוך רצון אמיתי להתעלות בעבודת ה'. אדרבה – לפעמים היה קשה מאד לנסוע ואף היו צריכים לריב עבור זה עם המשפחה, אבל הנפש לא החזיקה מעמד מרוב תשוקתה להשם יתברך ולעבודתו על כן נסעו לרבי במסירות נפש.

כך מסופר שהיה אברך מתמיד גדול שהחל לנסוע למרן הק' מקארלין [ויש המספרים זאת על מרן הרא"ש מסטאלין], ומספר פעמים בשנה היה נוסע למרן ושוהה שם במשך מספר שבועות. בראות זאת חמיו כעס מאד על שמתבטל מלימודו בכל פעם שנסוע לרבי ואף גם על שהחל לשתות קפה בבוקר קודם התפלה. לא עצר חמיו ברוחו ונסע למרן והתלונן בפניו על שחתנו היה מתמיד בלימודו ביום ובלילה, ועתה החל לנסוע בכל תקופה לרבי וכן החל לשתות קפה קודם התפלה. נענה לו מרן יש לך נס שבאת לכאן בזמן טוב, כי אם היית בא בזמן אחר הייתי עושה ממך גל של עצמות. הוסיף מרן ואמר אם אברך מרגיש אפילו באמצע שמונה עשרה שצריך לרבי יכול הוא לרוץ לרבי אף ללא נעלי בית. וקפה לפני התפלה הננו מתירים בשופי, ממה נפשך – אם הוא מתפלל לייטיש – כראוי, אזי כל חללי דעלמא אינם שוים למול תפלה כראוי, ואם אינו מתפלל כראוי – אזי מתי שרק ישתה הרי זה קודם התפלה...

לא נסעו לרבי מתוך בקשת נוחות

בצורה כזו נסעו לרבי גם כאשר זה הגיע בקושי, כי מטרות הנסיעה לא היתה כדי לחיות בצורה נוחה יותר, אלא אדרבה מתוך רצון להתייגע במלחמת היצר – 'אמרתם זבח'. כפי שבשעתו כתבו המתנגדים – שהיו משכילים מכתב ובו שקרים וכזבים נגד הצדיקים והחסידים, ובדור האחרון הדפיס רשע אחד שוב שקרים אלו. כאשר סיפרו למרן הק' מקארלין מה שכתוב שם נענה ואמר כל מה שכתבו הוא שקר חוץ מדבר אחד שכתבו שהחסידים עושים כל ימיהם כחגים, כי אמרו חז"ל (סנהדרין מג): כל הזובח יצרו כאילו הקריב תודה וביום שמביא האדם קרבן הוא יום טוב שלו (ירושלמי פסחים ד, א), וכיון שבכל יום הננו זובחים את היצר נמצא שבאמת עושים אנו כל ימינו כחגים.

נסעו לרבי כדי להאיר את האמונה

חסידים נסעו לרבי כדי לשמוע ממנו דיבור שיאיר בהם אור אמונה. כאשר היה אברך שנכנסה בו מחשבת כפירה ל"ע ולא היה יכול להיפטר מזה. בא לפני הרה"ק בעל ה'תניא' ואמר לו הבעל התניא מאמר חזק באמונה, ובשעת מעשה הרגיש שנטהר מחו ונסע לביתו טוב לב, אמנם לאחר תקופה שבה המחשבה להטרידו ונסע שוב לבעל התניא, אמר לו הרה"ק שוב מאמר ונסע לביתו ולאחר זמן מה שבה המחשבה. אחר שאירע כן שלש פעמים נסע למרן הק' מקארלין, וכשהגיע לשם עמד מרן בשעת הנחת תפילין, שמע האברך כיצד אומר מרן פסוקי 'ארשתין' וכיון ששמע 'ארשתין לי באמונה' נטהר מחו לגמרי וכבר לא שבה המחשבה להטרידו.

שב האברך לבעל התניא ושאלו מדוע אצלו הוצרך כל פעם לשמוע מאמר, ואצל הק' מקארלין הספיק לו שמיעת דיבור אחד. אמר לו בעל התניא שיש צדיק בחינת 'ציון' ועליו נאמר (ישעיה ב, ג) 'כי מציון תצא תורה' שבשמיעת דברי תורתו נמשך קדושה, אבל יש צדיק ירא ושלם בחינת ירושלים שעליו נאמר 'ודבר ה' מירושלים' ששמיעת דיבור אחד ממנו כבר מספיקה.

כך גם איתא בדברי שלום (פרשת שמיי) שהיה איש שהיו לו מחשבות ע"ז ל"ע ובא לפני מרן הק' בשעת אמירת המזמורים

בהדלקת נרות חנוכה. בעת שאמר מרן 'ויפרקנו מצרינו' טפח לאותו אדם על כתיפו ושאלו האם הנך מאמין שהבורא יתברך יכול לפדות אותך מכל המיצרים והקליפות, ותיכף נפטר מכל אותם מחשבות.

במאמר המוסגר מענין המחשבות, פעם ישב אדם בשולחנו של מרן הק' וחשב מחשבה שאינה טובה. חשב האיש בלבו היאך אחשוב מחשבה שכזאת לפני מרן, ושוב חשב הלא הקב"ה מלא כל הארץ כבודו והנני חושב כן לפניו. מרן תפס את מחשבתו ונענה הקב"ה אינו בשר ודם וביכולתו לסבול זאת, אבל אנחנו איננו יכולים לסבול זאת ויצא מרן לחוץ.

הצדיקים האירו ורוממו את המקושרים אליהם

בכונה כזו נסעו החסידים לרבותיהם כדי שיזכו – 'פסח הוא לה' – להתרומם ולדלג להשם יתברך. כפי שמרן הק' הגביה את תלמידיו למדרגות רמות. וכן אמר הרה"ק הבית אהרן דער טאטע איז דאך געוועהן דער טאטע, דער לעכוויטשער איז דאך געוועהן דער לעכוויטשער [אבי הרי היה מי שהוא והלעכוויטשער הרי היה הלעכוויטשער ואין פלא שזכו למדרגות גדולות], אבל הסטרעליסקער הלא היה אביו אדם פשוט מאד ולרומם מי שבא מאדם כ"כ פשוט למדרגות שהשיג הסטרעליסקער, זאת היה רק מרן הק' יכול. ומסופר שאמר הרה"ק מסטרעליסק שאם היה אביו הולך פעם אחת למקוה היתה לו חצי עבודה.

בדברי שלום בהקדמה מביא שאמר מרן הס"ק מלעכוויטש מורי הרה"ק מקארלין ידע שיחת חיות עופות וכו' ולא העלים ממני כל זאת. האמת שמעולם תמהתי מה בקש הלעכוויטשער לומר בכך שלא העלים זאת ממנו, וכי בא לספר מדרגותיו שידוע שיחת חיות וכו'.

אמנם היום ראיתי מובא בספר שפעם ביקש אדם ממרן שילמדנו שיחת חיות ועופות, אמר לו מרן וכי סבור אתה שהלכנו ללמוד שיחת עופות, אלא גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד וברגלי המרכבה יש דמות כרוב – שור אריה נשר אדם, וכיון שהייתי דבק בבחינת שור למדתי שיחת בהמות, בבחינת אריה שיחת חיות ובבחינת נשר שיחת עופות, אבל אתה שרוצה ללמוד זאת לשם ידיעת החכמה גרידא למה לך זאת.

הנראה שמה שאמר מרן הס"ק שלא העלים זאת ממנו לא היתה כונתו שלמדו מרן שיחת חיות ועופות, אלא שהגביהו לבחינת תשובה שמגעת עד כסא הכבוד וכיון שבא לאותו מקום גבוה ממילא ידע דברים אלו. ורצה מרן הס"ק להודיע בזאת עד כמה רוממו והאיר בו רבו הק'.

פסח הוא לה' – בנח הצדיקים

באופן זה יש להסב בסעודת הילולא – מתוך מחשבה של 'אמרתם זבח פסח הוא לה', רצון לדלג להשם יתברך על ידי קדושת הצדיקים. והרי קדושת הצדיקים קיימת ועומדת לעד ואף בדורנו ואין לנו אלא לאחוז בחבל קדושתם, זיך אונטער גארטלען ולהחליט שרצוננו ללכת בדרכיהם, ועל ידי זה נזכה אף בדורנו השפל לאורם וקדושתם.

לע"נ מורינו הגה"ח רבי חיאל מיכל ארליך זצ"ל
בן הרה"ח רבי ישראל דוב זצ"ל
נלב"ע כ' תמוז תשס"ו
הונצח ע"י מוקדי זכרו